

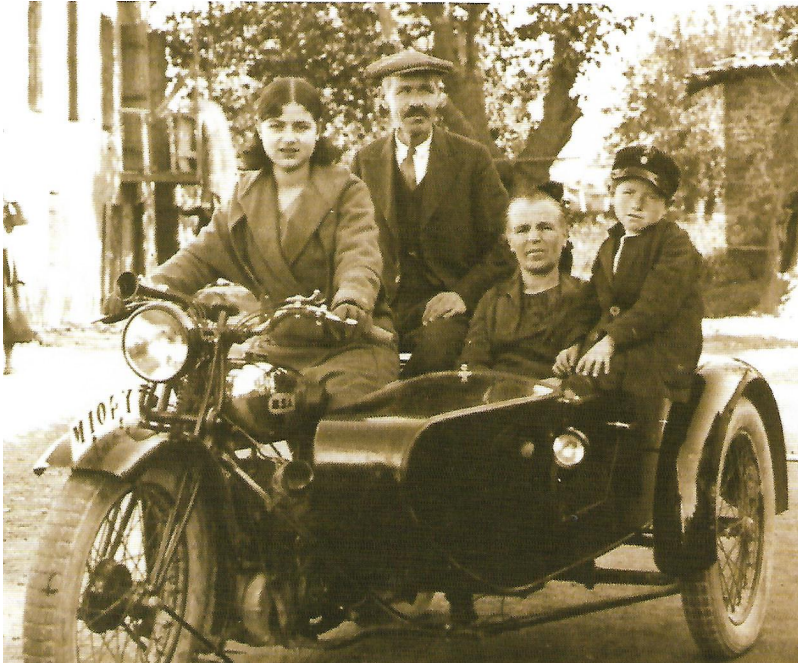
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η παρουσία των Εβραίων στα Τρίκαλα αναφέρεται σε πηγές της Βυζαντινής περιόδου. Η σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους σημειώθηκε με την εγκατάσταση ισπανοεβραίων - "Σεφαραδίμ" - το 1492, ενώ αργότερα προστέθηκαν σε αυτούς μετανάστες από τη Βαλόνα της Πορτογαλίας, καθώς και από τη Σικελία.

Έναν αριθμό Εβραίων μετέφεραν και οι Τούρκοι, όταν επέστρεψαν από την εκστρατεία τους στην Ουγγαρία - το 1545 - και τους εγκατέστησαν στα Τρίκαλα και σε άλλες ελληνικές πόλεις. Οι ντόπιοι Εβραίοι διατήρησαν το "ρωμανιώτικο" χαρακτήρα της Κοινότητας και οι ιστορικοί αναφέρονται στην εβραϊκή συνοικία με τις Συναγωγές της. Κατά την πυρκαγιά της πόλης - στις 11.7.1749 - η εβραϊκή συνοικία και οι Συναγωγές υπέστησαν μεγάλες ζημιές. Ακολούθησαν τα "Ορλωφικά" γεγονότα των Αλβανών - στις 14.7.1770 - κατά τα οποία έγιναν λεηλασίες και καταστροφές, αιχμαλωσίες μεγάλου αριθμού πολιτών, μεταξύ των οποίων και Εβραίων.

Το 1873 η Κοινότητα είχε 400 μέλη. Η πόλη απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό στις 23.8.1881. Η απογραφή του 1907 κατέγραψε 110 εβραϊκές οικογένειες, 265 άνδρες και 294 γυναίκες.

Κατά περιόδους σημειώθηκαν αυξομειώσεις στον αριθμό του Εβραϊκού πληθυσμού. Οι εφημερίδες της εποχής συχνά αναφέρονται στη συμβολή των Εβραίων για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης, σημειώνοντας την ειρηνική συμβίωση με τους συμπολίτες τους.

ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ

Μέσα

παλιά εβραϊκή συνοικία υπήρχαν οι Συναγωγές των Ρωμανιωτών, Σεφαραδίμ και Ασkenaζίμ. Η κάθε μία διατηρούσε την αυτονομία της και τις ιδιαίτερες θρησκευτικές παραδόσεις της καταγωγής των πιστών. Η μεγάλη Συναγωγή "Καλ Καντός Γιεβανίμ", στην οδό Αθαν. Διάκου, λόγω παλαιότητας, κατεδαφίστηκε το 1930 και στη θέση της ανοικοδομήθηκε νέα.

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Γερμανοί την μετέτρεψαν σε στάβλο και την λεηλάτησαν.

Επισκευάστηκε μετά τον Πόλεμο αλλά υπέστη σοβαρές ζημιές από τους σεισμούς το 1954. Επισκευάστηκε ξανά και εγκαινιάστηκε στις 16.6. 1957 και έκτοτε λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Τα σημάδια του χρόνου έγιναν και πάλι εμφανή στο ιστορικό κτίριο από την δεκαετία του 1990. Το 2016 αποφασίστηκε να κλείσει η Συναγωγή για το κοινό. Οι εργασίες αναστήλωσης έγιναν μεταξύ 2017 - 2019. Λόγω της πανδημίας που επήλθε, η Συναγωγή εγκαινιάστηκε τον Οκτώβριο του 2022.

Η μικρότερη λιθόκτιστη Συναγωγή της οδού Κονδύλη υπέστη σοβαρές ζημιές από τους Γερμανούς αλλά και κατά τους σεισμούς του 1954. Ένα μέρος του οικοπέδου της ρυμοτομήθηκε από τον Δήμο για τη διάνοιξη δρόμου και στο υπόλοιπο τμήμα του κτίστηκε πολυκατοικία για τη στέγαση σεισμοπλήκτων Ισραηλιτών.

Στις Συναγωγές θήτευσαν ο ραββίνος Ιωσήφ Γιακοέλ, ο Ελ Ιατών - Ηλίας Ρούσσο και ο Ραφαήλ Φελούς.

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Βρίσκεται σε ένα ύψωμα βορειοδυτικά της πόλης κοντά στον εθνικό δρόμο Τρικάλων - Καλαμπάκας. Έχει έκταση 15.000 τετραγ. μέτρα και περιλαμβάνει 800 και πλέον τάφους. Μεταξύ αυτών υπάρχουν και ελάχιστοι επιτύμβιοι λίθοι οι οποίοι χρονολογούνται από 450 και πλέον ετών. Από το 1995 και μετά σημειώθηκαν βανδαλισμοί και σύλληση τάφων. Στο νεκροταφείο έγιναν εργασίες αποκατάστασης των ζημιών, συντήρησης των μνημείων και ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου.

ΕΒΡΑΪΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δημοσιεύματα της εποχής αναφέρουν την ύπαρξη, από το 1913, ιδιόκτητου Κοινοτικού σχολείου με 70 μαθητές. Η λειτουργία του κράτησε μέχρι τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια οπότε έπαψε να λειτουργεί. Σε αυτό δίδαξαν, τα τελευταία χρόνια οι Λέων Πέσαχ, το ζεύγος Μπίορ και ο Νισήμ Βενουζίου.

ΣΥΛΛΟΓΟΙ

Μέσα στους κόλπους της Κοινότητας λειτούργησαν διάφοροι Σύλλογοι και Επιτροπές. Τοπική εφημερίδα της 17.3.1884 αναφέρεται σε Ισραηλιτικό Φιλανθρωπικό Σύλλογο, με σκοπό τη βοήθεια των απόρων, την εκτέλεση αγαθοεργών πράξεων και την εκπαίδευση των απόρων μαθητών. Πρόεδρος ήταν ο Ιωσήφ Σίδης και μέλη του Συμβουλίου οι Ισαάκ Λεβής, Ραφαήλ Μωϋσής και Γεουδά Ατούν. Το 1902 ιδρύθηκε ο φιλανθρωπικός Σύλλογος "Εζδρά Μπεταρώτ", ο οποίος ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα. Αναφέρονται επίσης οι Σύλλογοι - Επιτροπές "Μπικούρ Χολίμ", "Χεβρά Καντισά" αλλά και η έντονη παρουσία του Σιωνιστικού Συλλόγου "Ερετς - Σιών" ("Γη της Σιών"), ο οποίος σε συνεργασία με τους αδελφούς Συλλόγους Βόλου και Λαρίσης εξέδιδε το περιοδικό "Ισραήλ". Για την ίδρυση και τη λειτουργία του Συλλόγου αυτού πρωτοστάτησαν οι τότε δραστήριοι νέοι Ασέρ Μωϋσής και Γιομτώβ Γιακοέλ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Οι Εβραίοι των Τρικάλων ασχολούνταν από το 16ο αιώνα και ύστερα με την παραγωγή μάλλινων, βαμβακερών, μεταξωτών και λινών υφασμάτων. Για καιρό διατήρησαν το "μονοπώλιο" του κρασιού ενώ τα μεταγενέστερα χρόνια ως τα πρόσφατα ασχολήθηκαν με το εμπόριο, τη βιοτεχνία και με διάφορα άλλα επαγγέλματα. Μερικοί από αυτούς αναδείχθηκαν στον επαγγελματικό στίβο διακρίθηκαν ως μεγαλέμποροι, τραπεζίτες, αργυραμοιβοί. Ήταν ευσεβείς και τηρούσαν την αργία του Σαββάτου. Η φιλανθρωπία τους δεν περιοριζόταν μόνο στο χώρο της Εβραϊκής Κοινότητας αλλά και στον ευρύτερο της πόλης, ενισχύοντας με δωρεές τους την ίδρυση Νοσοκομείου, Γυμναστηρίου και την προικοδότηση απόρων κοριτσιών. Θα πρέπει να αναφερθεί ακόμη, η συμμετοχή των Εβραίων στους εθνικούς αγώνες, στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, καθώς και στην Εθνική Αντίσταση, πληρώνοντας ανάλογο φόρο αίματος.

ΚΑΤΟΧΗ - ΔΙΩΓΜΟΣ

Μετά την κατάρρευση της Ιταλίας το 1943, και ύστερα από μία περίοδο ηρεμίας κατά τη Γερμανική Κατοχή, τη νύκτα της 23ης προς 24 Μαρτίου 1944 οι Ναζί συνέλαβαν 139 Εβραίους (από τους 520 που ζούσαν τότε στα Τρίκαλα), που δεν μπόρεσαν να διαφύγουν και τους οδήγησαν στα χιτλερικά στρατόπεδα όπου οι περισσότεροι εξοντώθηκαν. Η Κοινότητα έχασε το 31% του πληθυσμού της. Μετά τον Πόλεμο επέστρεψαν 10 όμηροι.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ

Η ανασυγκρότηση της Κοινότητας επιτεύχθηκε χάρις στο συντονισμό του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου και τη μεγάλη συμβολή της φιλανθρωπικής Οργάνωση "Αμέρικαν Τζόϊντ". Μεταπολεμικά η Κοινότητα αριθμούσε 270 μέλη μερικά από τα οποία σταδιακά εγκαταστάθηκαν σε άλλες πόλεις. Σήμερα η Κοινότητα αριθμεί 40 άτομα. Παρά το σημερινό μικρό αριθμητικά δυναμικό της, η Κοινότητα Τρικάλων συνεχίζει την από αιώνες ιστορική πορεία της. Το 2018 ανεγέρθηκε στον πεζόδρομο της οδού Πλούτωνος, στην αρχή της παλιάς εβραϊκής συνοικίας, Μνημείο Ολοκαυτώματος για τους Εβραίους των Τρικάλων που εξοντώθηκαν από τους Ναζί.